

גידולים חדשים

מוטי הררי, תקוה קגן ועידו סתר, – מו"פ ערבה דרומית

א. הצגת הבעיה

גידולים חדשים לחלוטין הם בעלי חשיבות עליונה ביכולת חקלאי ישראל והערבה בפרט לשרוד בתחרות על שוקי העולם בעמדת הנחיתות האקלימית, הקרבה לשווקים ועלות היצור לעומת המתחרים. יתרון החקלאות הישראלית בחדשנות. למוצר חדש יתרון למשך מספר שנים עד לאימוצו ע"י המתחרים בחו"ל.

הכנסת גידול חדש לחלוטין מחייבת פיתוח המוצר והאגרוטכנולוגיה הנדרשת לגידולו, תנאי המשלוח ומשך החיים בעציץ או באגרטל. זהו תהליך ממושך ומחייב השקעת מאמצים בין תחומיים. רק לאחר ייצוב המוצר והטכנולוגיה הדרושה ניתן לבצע הערכה כלכלית מבוססת. קיימת התארגנות חדשה בו שותפים חוקרים ממנהל המחקר החקלאי, הפקולטה לחקלאות והמו"פים האזוריים בדרום לפתח גידולים חדשים. בהתארגנות זו נכללים מוצרים חדשים שנבררו במחלקה אינטרודוקציה במנהל המחקר, גידולים שנבדקו בעבר וקיים ידע חדש לאפשרות יצור ושיווק וגידולים חדשים הנמצאים בפיתוח במו"פ ערבה דרומית ובמופ"ים נוספים.

באופן כללי מדובר בשיתוף פעולה של המופ"ים והמחלקה לפרחים במכון וולקני על מנת לטפל בארבעת השלבים הדרושים להכנסת גידול חדש :

1. ברור מוצר
 2. כיול האגרוטכניקה לגידולו.
 3. מבחנים של חיי מדף.
 4. שיווק.
- הוחלט להתחיל מהגידולים הבאים :

1. קוקופלם :

ענף בעל עלים מעוגלים ומאדימים בקצה הצעיר, פיתוח לענפי קישוט ירוקים. בעבר נכשל כנראה בגלל חיי מדף קצרים והוחלט לחזור ולנסות על בסיס התקדמות בנושא מאז ועל בסיס יופיו של הצמח.

מרכז הריבוי של המחלקה לפרחים הכין כ-200 שתילים מצמחים שנמצאים אצל יוסי ריוב בפקולטה לחקלאות. (כ-240 ייחורים כבר הוכנסו במגוון טיפולים להשרשה 18.8.09).

הצמחים נשתלו בסוף ספטמבר במו"פ הערבה הדרומית ובחוות יאיר בבית רשת ובחממה בהתאמה. יבחנו הפרמטרים הבאים : מועד הקטיף לפי שלבי התפתחות הענף, משטרי השקיה : קולחין, מותפלים, מי תמלחת. ואח"כ ימסרו ענפים לבדיקות חיי מדף במחלקה לאיחסון במנהל המחקר.

2. סנציו גלסטיפוליוס :

צמח דומה לחרצית עם עלים גלדניים. צמח יום קצר, אינדוקציה לפריחה בחורף ופריחה באביב, פיתוח לפרח קטיף. סוכם שסימה תביא זרעים מדרום אפריקה. לפני 20 שנה גידלו בנהלל

ובחצבה. סימה עשתה סלקציה ודנציגר ריבוי מייחורים. סוכם להקים חלקה של זרעים, לעשות סלקציות ולבדוק משלוח ימי בשלב הראשון.

4. היביסקוס אדום (Hibiscus Red shield) גבעול ועלווה אדומים, רגיש לקור, חיי מדף טובים. בוססה חלקה במו"פ ערבה דרומית לבחינת נינוס באמצעות קולטר ומגייק, לבחינת חיי אגרטל וסימולציה לתנאי משלוח. זרעים הועברו גם לחוות יאיר.

5. חומעה ורודה. סלקציה שנעשתה במו"פ ערבה דרומית לצבע עז.

6. בסיה צמירה לעציצים העברו זרעים למרכז הריבוי בוולקני. בתור ענף קישוט בעייתי כי הפרי עטוי הצמר נושר.

7. אפונת המדבר

ב. תוצאות

- **מור** – צמח זה, מין של גומפרנה שמקורו בצמחיית הבר באקוודור. צמח זה מושך תשומת לב בזכות המופע הייחודי - צבעו ארגמן-כחול ונושא שפע של פרחים על גבי הענף. נבדקה התכונות שימוש בצמח זה כצמח מילוי לאגדי פרחים.

במקורו נוטה הצמח לגידול מופרז והמרחקים בין הפרחים גדולים מדי, הצמח נוטה להישבר וחיי האגרטל היו קצרים. בשימוש במננסים התקבל מוצר המתאים לשימוש כצמח מילוי. בבחינת חיי האגרטל התקבלו תוצאות מבטיחות. נשלחו דוגמאות ופרוטוקול גידול לארצות הברית והתוצאות מעודדות. הוזמנו זרעים והמוצר הוכנס לקטלוג של חברת זרעים מובילה. שטח מסחרי לריבוי ויצור זרעים נזרע באביב 2009. נמצא בפיתוח פרוטוקול יצור זרעים. בחלקה זו בסתיו 2009 התבצעו הטיפולים לאיסוף ממוכן של הזרעים. יצור הזרעים עדיין לא יעיל ויבול הזרעים נמוך.

- **בסיה** – צמח בר מאזור הערבה הנושא פירות כדוריים, לבנים, שעירים לאורך כל ענפיו. המופע האטרקטיבי של רצף כדורים שעירים בצבע לבן-שלג העלה את האופציה של שימוש בענפים אלו למטרת גידולו כצמח מילוי (FILLER). בעקבות שבירות הענפים ונשירת פירות נראה כי שימוש הצמח יהיה לגינון חסכוני במים. ייבדק גם כצמח עציץ באביב 2010.

גולנית ערב – לאחר כשלון מתמשך של שלוש שנים בהן לא יצרו בבר זרעים, נאספו השנה לראשונה זרעים וגידול ראשוני להגדרת כיווני העבודה ולהשוואה לגלובולריה נערך בעונת הסתיו. השיחים של גולנית יצרו כרים שופעי פריחה כחולה. נערך ניסוי עיצוב בו נקטמו הצמחים לקבלת מופע כדורי. הצימוח המופרז דורש נינוס. ניסוי זה מתונה לגידולו כצמח עציץ. תוצאות יתקבלו באביב 2010.

- **היביסקוס "אודם"** – צמח זה בעל ענפים ועלים אדומים-סגולים נראה כמתאים לשימוש כתוספת לאגדי פרחים (מקטגורית ה"ירוקים"). יוצרו לראשונה די צמחים לשם בחינת חיי האגרטל וסימולציה לתנאי משלוח. הניסוי הנ"ל יחל במהלך חורף 2010. צמח זה נזרע גם בחוות יאיר במו"פ ערבה תיכונה. הוחל בניסוי נינוס על מנת לקבל פרקים קצרים יותר וריכוז עלים. השימוש במגייק בריכוז של 25 ח"מ, נראה כעדיף על קולטר ואלאר.

- **תגית** – מצמח מצטיין שנאסף בבר התקבלו ענפים באורך מעל 50 ס"מ הנושאים כדור המורכב מקרקפת נושאת פירות בצורת קונוס. הקרקפת יציבה ואינה מתפרקת. מוצר זה מתאים להובלה ימית היות ונאסף חצי יבש. היבול גבוה. בסתיו 2009 נזרע בחלקה חצי מסחרית במושב פארן ויעשה ניסוי משלוח ובחינת התאמה לשיווק עם קבלת מספיק פירות לשיווק..
- **דזרט מריגולד** – צמח רב שנתי זה המתאים לגינון חסכוני במים פורח כל השנה פריחה רצופה. בגידול בתנאי השקיה סדירה מניב פרחים אטרקטיביים ביבול גבוה במיוחד. לאחר ברור, נשתלו צמחי דזרט מריגולד בחלקה חצי מסחרית במושב פארן ויצאו התחיל בסתיו 2009. כמו כן קיימת הזמנה של זרעים לחברת זרעים אמריקאית. חלקת ייצור זרעים בוססה בקיבוץ גרופית.
- **שושנת יריחו** – צמח זה בעל פוטנציאל שיווק לתקופות החגים הנוצריים, בעיקר לפסחא, יש בעיית נביטה היות ומשך הנביטה של זרעיו בתנאי הבר נמשך לאורך מספר שנים. בעזרת טיפול מתאים שפותח במו"פ הגענו לנביטה מלאה ומיידית. בעקבות תוצאה זו נשתלו חלקות שושנת יריחו במושבים פארן וחצבה לשיווק לקראת חג הפסחא.

מסקנות והמלצות

קיים פוטנציאל מסחרי בפיתוח מיני בר לתעשיית הגינון, קטיף ועציצים פורחים. יצור זרעים ממינים מבטיחים יבססו את ענף גידול הזרעים בערבה. למוצרים חדשים ביקוש ותחרות מועטה בשלב ראשון. יש לנצל עובדה זו ולבחון מוצרים נוספים.